

Semja um Fólkaflöksins fólkatrygging

Semja tykist vera í samgonguni um uppskot Fólkaflöksins um eina fólkatrygging í staðin fyri verandi fólkapensjónsskipan. Løntakarinn skal gjalda 10-15% til eina pensjónsuppsparing, meðan arbeiðsgevarinn einki skal gjalda. Fólkapensjónsskipanin verður tó galdandi fyri tey, sum ikki eru á arbeiðsmarknaðinum. Helena Dam á Neystabø hevur svarað fyrispurningi frá Óla Breckmann:

– Arbeiðið við einum nýggjum pensjónsreformi er skipað á tann hátt, at ein arbeiðsbólkur er settur at gera uppskot til eina skipan, sum áleggur øllum borgarum, sum hava inntøku, at rinda til sína egnu pensjónsskipan.

Hetta segði Helena Dam á Neystabø, landsstýrismaður í heilsu- og almannamálum, tá hon svaraði fyrispurninginum frá Óla Breckmann.

Hon segði, at tað verða lutfalsvis alt fleiri eldri fólk, og ynski landsstýrisins er, at fólkapensjónin verður hækkað. Tað almenna fær sostatt alsamt vaksandi óktar útreiðslur, verða ikki onnur tiltøk eisini sett í verk.

– Tí er avgjørt at fara frá, at samfelagið figgjar alla pensjónir, til at tey, sum hava inntøku, figgja sína egna pensjón; t.v.s. ein umlegging frá skattafíggiðari pensjón til eina pensjónsuppsparing. Samfelagið eigur framhaldandi at ataka sær at veita pensjón til tey, sum ongan uppsparingsmøguleika hava haft. Tað merkir, at tann samhaldsfasta fólkapensjónin verður varðveitt, samstundis sum farið verður undir eginfiggiðar pensjón, segði landsstýrismaðurin.

Hon segði, at skal samfelagið áleggja fólk eginfigging, má hetta verða ein individuelt figging.

– Ein samhaldsfast skipan broytir einki frá verandi skipan, tí tað aftur verður ein skattur, sum tann einki

ulti ikki hevur vissu fyri, at hann fær aftur. Tað kann nevast, at eitt alsamt vaksandi tal av landsins borgarum í dag fáa sær eiginpensjónsuppsparing.

– Í dag góðkennir skattavaldið pensjónskassar, t.v.s., at vit hava í dag eina góðkenningskipan, hetta tó bert í tann mun, at pensjónsinnigjaldið er skattafrí.

Skipanin, sum verður lagt upp til, eigur at verða gjord undir fylgjandi fortreyttum:

– ikki at byggja upp nakran nýggjan stovn og annars gera uppsparingina lættast gjørliga, at fólk skulu hava móguleika at varðveita teir pensjónsuppsparingar, sum tey í dag hava.

Útgangsstøðið kann sostatt vera ein minimumslóg, t.v.s., at tað almenna áleggur hvørjum borgara at gjalda minimum eitt ávíst prosent av inntøkuni inn til eina pensjónsuppsparing.

Tað fyrsta árið má hetta prosentíð vera lágt, t.d. 2%, og spakuliga vaksandi, hægst við 1% um árið, til tað er umleið 10-15%.

Samstundis sum arbeitt verður við at seta eina tvungna eftirlønarskipan í verk, verður nýggj lóg um almennar pensjónir lögð fyri tingið nú. Henda lógin ber í sær, at allar fólkapensjónistar hava rætt til eina grundarupphædd og eina pensjónsviðbót. Grundarupphæddin verður ikki ávíkkað av teirri inntøku, sum pensjónisturin hevur umframt pensjónina.

– Landsstýrismaðurin hevur eins og Fíggi-

armálastýrið ásaðnað, at skattligu víðurskiftini hjá pensjónistum týkja sær rættluga flokkslig. Arbeitt verður tí eisini við spurninginum um at einfalda skattgivingina av pensjónistum og við spurninginum um, hvørt skattafrádráttur skal veitast í sambandi við persónliga eftirlønarsuppsparingina, segði Helena Dam á Neystabø.

Í triðja lagi er tað ætlan landsstýrisins at hækka pensjónsviðbótina munandi. Heldur enn bert at javna teir almennu pensjónirnar, sambært pristalinum, í ár 2000,

metir landsstýrið, at tað er rættast eisini at hækka pensjónsviðbótina til fólkapensjónistar munandi. Men tess skjótari skjótill verður settur á at spara upp til persónliga eftirlønartrygging, og tess skjótari vit megna at fáa innigjaldið upp á eitt nókt-andi prosent, tess minni verður sjálvandi tørvur á framhaldandi at hækka samlaðu jättanina til pensjónsokið.

Upphæddirnar, sum skulu gjaldast út sambært lóginu um almennar pensjónir, verða ásettir í serstakir ásetingarloggávu. Eisini

henda lógin verður lögð fyri tingið so skjótt sum tilber.

Ætlan landsstýrisins er, at lógirnar fáa gildi ísenn pr. 1. januar ár 2000.

Lógin um almennar pensjónir er lögð fyri tingið. Ásetingarlógin verður framlögð innan 14 dagar og lógávan um pensjónsuppsparingina verður ventandi framlögð í seinasta lagi á Olavsøku, sigur Helena Dam á Neystabø.

Ætlan landsstýrismansins var, at allar hesar lógir skuldu vera klárar at leggja fyri tingið áðrenn seinasta framlögudag her í mars.



Helena Dam á Neystabø

men tað eydnaðist tíverri ikki. Men landsstýrismaðurin fer at royna at fáa undirtøku fyri at leggja uppskotini fyri tingið, so hvørt sum tey eru liðug, til tess at geva øllum portum høvi til at viðgera málini væl og vírliga, segði Helena Dam á Neystabø at enda.

Óli Breckmann, Fólkaflökkurin

Fólkatrygging - rættvis eftirløn

EIRIKUR LINDENSKOV

– Fólkaflökkurin vil fegin skunda undir ein pensjónsreform við fóstum persónligum innigjaldi burtur av tí skatti, ið øll gjalda og sum yvir eitt áramál við rentutílskriving hevði klárað at hækkað allar pensjónir við fleiri túsund krónum um mánaðin.

Hetta sigur Óli Breckmann, formaður Fólkaflöksins á tingi í víðmerklingum til fyrispurning, hann setti Helenu Dam á Neystabø, landsstýrismannin.

Spurningarnir vóru so ljóðandi:

1. Hvussu gongst hjá nevndini, sum landsstýris-

maðurin í almannamálum setti í seinastu tingsetu til at kanna pensjónsokið?

2. Nær ventar landsstýrismaðurin, at farast kann undir tann stóra pensjónsreformin, sum samgongan setti út í samgonguskjalið?

Óli Breckmann visti á, at Tjóðveldisflokkurin, Sjálfstýrisflokkurin og Fólkaflökkurin í samgonguskjalinum eru samdir um, at pensjónsokið er afturí sígt, og at tað tí skal takast til víðgerðar. Hann sigur, at endamálið hjá teimum trimum samgonguflokkunum er, at øllum verður veitt ein trygg og rættvis eftirløn.

Óli Breckmann vísir á, at nú er væl frálíðið, síðani

nevndin varð sett, og hann vil fegin siggja eitt úrslit.

– Tingið arbeiðir í lotuni við javning av pensjónum. Lógin kostar 20 mió kr at seta í verk. Tað er stór einstök jättan, men virkningurin fyri hin einstaka pensjónistin er ikki nóktandi, bert nakrar fáa 100 kr í part – eitt prógv fyri, at verandi pensjónsskipan ikki er nóktandi, sigur Óli Breckmann.

Hann heldur tí, at størri stig mugu takast.

– Tíðin er yvirbyrgin til, at allir ofroyingar, sum enn ikki hava eina eftirlønarskipan út yvir fólkapensjónina, skjótast fáa eina persónliga pensjónstrygging, sum verður figgið við

uppsparing yvir goldna skattin og yvir arbeiðsmarknaðin.

Óli Breckmann heldur, at tann «fólkatrygging» sum Fólkaflökkurin hevur skotið upp, hevði virkað soleiðis, at um 6-7% av útgóldnari miðal løn vóru tikin burtur av skattinum, sum hvør løntakari, sum er, rindar hevði henda samansparing á eina persónliga pensjónstrygging hjá tí einstaka løntakara innan eftir fáum árum fórt til, at mánaðarlaga pensjónsupphæddin hevði hækkað fleiri túsund krónum, segði Óli Breckmann, tá hann setti fyrispurningin fram fyri fyra mánaðum setti fyrispurningin fram.

Fríð har standa hamrafjöll...

Tað er ein lógin andsøgn: Í tí vakra sandinum í hesi bygd gongur CANTAT-ljósleiðarakaðalin í land, samskiftismiðilin sum um okkara land bindur heiminn saman - ella sum Bergur partamaðurin hevur sagt: tann virtuelli undirsjóartunnin til meginlondini báðu megin Atlantshavið, ið veitir okkum ein Kunningar Tøkniligan motorveg runt um landið og út um allan heim. Men samstundis liggur vegasambandið hjá hesi bygdini til umheimin sum ein lívshattislig farleið hjá skúlabørnum, arbeiðsfólki og øðrum her búgva.

Vit triggur, Jógván Durhuus, Eyðun Hansen og undirritaði, spurdu tí landsstýrismannin í vinnumálum um ætlanirnar hjá honum ella landsverkfrøðinginum um hesa farleið. Vit fingur svar hósdagin 3. mars. Sum hann segði: tá man einaferð seinni fer undir cost-benefit kanningar av smærri verkætlanum, tá kemur vegurin til Tjørnuvíkar ivaleyst eisini á broðið aftur.

Tað munnu vera fáir froyingar, sum ikki hava verið eina vitjan í Tjørnuvíkar bygd. Tað kann vera at mong okkara ikki hava fingið upp í lag at verið ein túr út í Fugloy ella Skúvoy ella enná út í Nólsoy. Men av tí at koyrandi er, so hevur tað tykist ómakaleysari at fara hendavegin ein túr við familjuni ella at vísa ferðafólki hesa fjarstøðu bygd út við heimins enda.

Kanska hava vit eisini tá lagt merki til, at í eini húsaskjoldur hevur onkur sett eitt skelti, har á stendur: "Best rokta bygd í Streymoy 1997". Ja, sanniliga, hugsar tú. Hetta er ein gimsteinur millum allar tær vakra bygdur, stórar sum smáar, ið mynda Foroya land og skapa umstøður um liv og tilveru hjá fólkinum, ið her býr.

Men Tjørnuvík er ikki bara ein vøkur lítill bygd, við ríkinum mentunararvi og forminum. Tjørnuvík er eisini ein lívandi bygd. Sum heldur sín fólkatilvæis eina gammanmátt, ið

man tíverri ofta sær á smáplássum í útjaðranum. Men ein bygd við nógvum ungum fólki og við jóvnum býti millum kynini. Enntá er henda støðan betri nú enn hon var fyri 10-20 árum síðan.

Síðani fólkatatellingina í 1977 hevur fólkatilvæis verið nakað tað sama sum nú, eini 75-80 fólk. Men tá vóru 2/3 menn og bert 1/3 kvinnur. Nú er helvt um helvt. Hýggja vit eftir aldursbýti, merkið tað eisini av eini livandi bygd. Nógvastaðni um landið víta vit hvussu tann ógviliga kreppan og tann stóra fráflytingin fyrru helvt í 90-um skeiklaði aldursbýtið. Men samanbera vit Tjørnuvík í 1989 og í dag, so eru fleiri børn og ung nú enn tá. Tey gomlu eru heldur færri enn fleiri.

Hetta er sostatt ikki nokur víknandi ella doyggjandi bygd, tvørturímóti, ein ógviliga livandi og vælverkandi bygd. Men hon er hótt av einum, av tí nýlvaströng hon hevur til heiminn útan-

fyrí bygdina, av vegasambandinum. Henda farleiðin er ein vandaleið, sum vit greiðdu frá í skriviliga fyrispurninginum til landsstýrismannin. Tað hava blóðini tikið upp og fortalt lesarum sínum, so tað nýtist mær ikki at siga uppáftur. Men henda vegin koyra fólk dag og dagliga, til arbeiðis og í øðrum orðum. Og 3-4 ferðir um dagin koyrir skúlabussurin. Fer hetta sambandið, ella fer tað at kennast so ótrygt at tey tora ikki at brúka hesa leiðina - ja, so fer bygdin, so doyri hon út. So einfalt er tað.

Tí er so átrokandi neyðugt at fáa hetta sambandið í raðfestingina av arbeiðinum á samferðsluøkinum. Kanska er skjiljandi at onginn Tjørnuvíkartunnill var nevndur í teirri víðgutu cost-benefit samferðslufrágreiðingini herfyri - hann hevði smáðst burtur millum aðrar almiklar og meiri fantasifular verkætlanir, ið hvar vóru havdar á loffi. Men tað ber ikki til at goðtaka, at sambandið til Tjørnu-

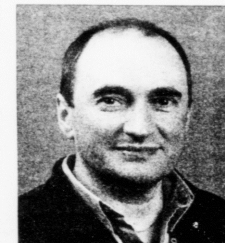
víkar ikki er frammaliga í raðfestingini av arbeiðsuppgávanum hjá landsverkfrøðinginum.

Líka mikið hvussu man vendir og snarar tí sum eigur at gerast á samferðslukervinum, so má tá altíð verða uppgáva nr.1, tað sum eigur at gerast fram um alt annað: at tryggja tað verandi samferðslukervið, har tað er vandi fyri lív og heilsu hjá tí fólki, sum hevur hesa farleið fyri neyðini - í hesum føri ein farleið, sum bygdin livir við, ella doyri út.

Síðani kemur so uppgáva nr. 2: útyggingin av samferðslukervinum, fløgurnar í betri og nýggjar, skjótur og lættar leiðir, sum binda alt landið saman.

Sambandið til Tjørnuvíkar er ein uppgáva av tí fyrri slagnum. Fólk eru tó tolin, tey krevja ikki at hetta hendur í morgin. Men at tað verður sett á skrána, so frammaliga í raðfestingini sum tað nú ber til.

Bygdarráðið - tað er Haldórvíkar kommuna - hevur víst á, at so sum náttúruvísufrøðingurin har og kandi eru hattað, slepst illa undan at



sambandið verður tryggjað við einum tunnili. Tingmenninir í Norðstreymi taka undir við hesum. Tað var næstan eisini so undir víðgerðini av fyrispurninginum, at landsstýrismaðurin sjálfur út frá frágreiðingum hjá landsverkfrøðinginum vísti á hesa loysn sum ta eina, sum veruliga kundi loysa trupulleikan. Vit rokna tí við sum givið, at landsverkfrøðingurin nú fer undir veruligar kanningar av hesum móguleikanum. Og síðani setti málið á verkætlanarskrána. Men skuldi tað hent at vit frætta onki aftur, ja so spyrja vit einaferð aftrat.

Hans Pauli Ström, lögtingsmaður